

УДК 398.332.12 (09)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ДЖЕРЕЛ З ПИСАНКАРСТВА

Віктор Ткаченко

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»
Україна, 08400, Київська обл., м. Переяслав-Хмельницький, вул. Шевченка, 8
e-mail: viktor_tkachenko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6741-3430>

У статті розглядається класифікація джерельного комплексу з писанкарства. Основною базою і, водночас, історіографією якого є етнографічні матеріали кінця XIX – початку XXI ст., архівні документи, сучасна література даної тематики, публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників, фондові, архівні та рукописні свідчення, лінгвістичні матеріали, які містять згадки про писанки, дослідження, пов'язані з етнорегіонами, матеріали наукових конференцій і польових досліджень, спеціалізованих журналів.

Ключові слова: писанка, писанкарство, класифікація, вид джерел, історіографія писанкарства

Постановка проблеми. Наукову цінність будь-яких досліджень представляють опрацьовані та проаналізовані історіографічні, джерелознавчі матеріали вітчизняних науковців. Сьогодні важливим є звернення до спадщини минулих поколінь, не забуваючи про критичність та об'єктивність їх вивчення й осмислення. Основною джерельною базою дослідження писанкарства, і водночас історіографією, є етнографічні матеріали кінця XIX – початку XXI ст. (М. Сумцова, М. Кордуби, І. Шулікова, В. Кравченка, І. Гургули, О. Ляшенка, О. Соломченка, М. Селівачова й ін.), дані архівних наукових фондів рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології (ІМФЕ) імені М.Т.Рильського НАН України, Наукового архіву Інституту археології НАН України, Центрального державного історичного архіву України, Наукової бібліотеки імені В.Вернадського, Національної історичної бібліотеки України (м. Київ), бібліотек: імені М.Максимовича Національного університету імені Т.Шевченка, ІМФЕ імені М.Т.Рильського, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди; сучасна література даної тематики, публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників, фондові, архівні та рукописні свідчення, лінгвістичні матеріали, які містять згадки про писанки, дослідження, пов'язані з етнорегіонами, матеріали наукових конференцій і польових досліджень, спеціалізованих журналів.

На сучасному етапі розвитку етнографічної та історіографічної наук нагальна потреба серйозного історіографічного дослідження одного з видів декоративно-ужиткового мистецтва – писанкарства. Це дасть можли-

вість детальніше розглянути його розвиток, виявити проблемні питання та визначити перспективи подальших досліджень.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що в останні десятиріччя з'явилася значна кількість робіт історіографічного та джерелознавчого характеру. Проте, переважна більшість із них мають відношення суто до історії у цілому або окремих недосліджених чи маловивчених питань. І зовсім осторонь залишається історіографічне студіювання етнографічних тем. Тобто є потреба осмислення й узагальнення накопичених знань, поглядів, зокрема і з писанкарства. Окремі аспекти історіографічних і джерелознавчих досліджень маємо у роботах Н. Бендюк [5], І. Молдован та О. Кожоляно [11], А. Сушко [14], В. Ткаченка [15-18].

Метою дослідження є аналіз наявного комплексу джерел, їх класифікації. Поставлена мета потребує вирішення таких завдань: виявити та проаналізувати наявний масив різнопланових джерел, що стосуються виготовлення писанок, використання в обрядах, звичаях, віруваннях і писанкарства як виду декоративно-ужиткового мистецтва у цілому, коротко їх охарактеризувати.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до теоретико-методологічних засад і логіки наукового дослідження джерела й історіографічні надбання дослідником групуються на: 1) неопубліковані архівні джерела; 2) епістолярні матеріали; 3) ілюстрації у рукописних документах і друкованих виданнях (каталоги, альбоми тощо); 4) розділи узагальнених досліджень, в яких розглядається різна етнографічна тематика; 5) індивідуальні та колективні монографічні дослідження з даної пробле-

матики; 6) матеріали наукових конференцій, читань, наукових і тематичних збірників; 7) навчальна та науково-популярна, енциклопедична та довідкова література з етнографії України; 8) рецензії, бібліографічні покажчики з досліджуваної проблеми та матеріали біографічного характеру; 9) дисертації та їхні автореферати, в яких розкривається писанкарство й окремі його аспекти; 10) журнальні статті та газетні публікації; 11) матеріали закордонної преси, що відбивають розвиток досліджень писанкарства за межами України.

1) неопубліковані архівні джерела. Автором проаналізовано й оприлюднюються різні фонди архівів. Встановлено, що серед матеріалів зберігаються відомості про виготовлення великодніх яєць – писанок, їх використання в обрядах і віруваннях українців. Зокрема, це документи архівних фондів рукописів і фонозаписів ІМФЕ імені М.Т. Рильського НАН України («Етнографічна комісія», «Волинський краєзнавчий музей», «Кабінет антропології та етнології імені Ф. Вовка»). Розглядаються повідомлення із Закарпаття, Підляшшя, Бойківщини, Житомирщини, Львівщини, Вінниччини та Чернігівщини. Автором опрацьовано особисті документальні матеріали Л. Дем'яна, Є. Спаської, М. Сумцова, П. Литвинової, В. Кравченка, Г. Танцюри, І. Шулікова й ін. Окремі рукописи було опрацьовано в Науковому архіві Інституту археології НАН України (Д.М. Щербаківського) та Центральному державному історичному архіві України, у фондах Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» тощо.

Загалом, опрацьовані документи рукописних фондів дають можливість виділити серед них такі джерела: епістолярні, рукописні, друковані, ілюстративні, що значно збагачує джерелознавчу базу українського писанкарства ХХ ст.

2) епістолярій (листування). Окремо необхідно виділити ще одну групу, де розглядається писанкарство – це епістолярні джерела. Саме з них маємо можливість почерпнути інформацію про певні нюанси дослідження цієї галузі народного мистецтва. У своєму листуванні науковці М. Сумцов, С. Кулжинський, В. Петров, М. Павлик, А. Патер, Х. Ящуржинський, Г. Рафальський, А. Білецький, Хв. Вовк та інші обговорювали різні питання, у тому числі отримували інформацію від респондентів про звичаї та вірування пов'язані з писанками, з формуванням колекцій. Надалі, вони використовували її для своїх публікацій з проблем писанкарства.

3) ілюстрації у рукописних документах і друкованих виданнях (каталоги, альбоми тощо). Серед багатьох матеріалів рукописних фондів ІМФЕ імені М.Т. Рильського варто виділити ще підгрупу джерел – ілюстративні. По своїй суті – це ілюстрації писанок, що доповнюють документи, які надходили до Етнографічної комісії ВУАН. Вони не є такою чисельною й інформативною групою джерел як письмові та на них теж варто звернути увагу. Незважаючи на те, що зображення інколи досить примітивні, але підтверджують існування розпису яєць перед Великоднем у тому чи іншому селі та місцевості. Більш цікавими є виконані у кольорі, що дає можливість їх відтворити.

Досить кількісним, щодо зображень писанок, маємо фонд Волинського краєзнавчого музею. Це і зображення на інвентарних картках, у матеріалах анкетних даних, а також в інших документах. Вони мають кольорове забарвлення та можна віднайти їх описи щодо розфарбування. Серед рукописів є значна кількість чорно-білих малюнків писанок з різних губерній тогочасної України. Нагадаємо, що ці матеріали надходили до музею упродовж 1910-1920 рр.

У фонді 8 «Інституту українського фольклору» зберігаються ілюстрації писанок з Львівського музею НТШ. На кольорових малюнках зображено писанки з с. Цеблів пов. Сокаль, с. Зіболки пов. Жовква та с. Добровляни пов. Заліщики [2; 15, с. 104-110].

Також чорно-білі зображення великодніх яєць маємо серед фотографій народного живопису, вишивки, витинанок, ткацтва, кераміки, різьблення у фонді ІМФЕ імені М.Т. Рильського (14-9. Ілюстративні матеріали) [3; 15, с. 104-110].

Декілька ілюстрацій писанок зберігаються у фонді Є.Ю. Спаської. В альбомі з фотографіями настінних розписів, аплікацій, вишивки й іншими зразками орнаментів, вміщено листівку на якій зображено писанки та замальовка орнаменту в розгорнутому вигляді [4; 15, с. 104-110].

Серед матеріалів фонду П. Литвинової, що зберігаються у рукописних фондах, також виявлено чорнові малюнки писанок, які можливо лягли в основу її відомого альбому присвяченого чернігівському орнаменту [1; 15, с. 104-110; 17, с. 93-101].

За більш як сторіччя зацікавлення писанкарством опубліковано чимало каталогів, альбомів у яких зазначено та подано інформацію, чорно-білі, кольорові зображення писанок. Серед альбомів варто виокремити роботи

С. Кульжинського, О. Косач, П. Литвинової, Е. Біняшевського, М. Зелик, З. Елієва, М. Верхової, В. Манько, Аки Перейми, О. Лятуринської й ін.

Останнім часом почали друкувати альбоми з музейними колекціями. Так, видано каталоги й альбоми Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини (1991), Національного музею етнографії та художнього промислу (м. Львів, 1996), Музею писанкового розпису (м. Коломия, 2013), Волинського краєзнавчого музею (2014). Відомості про писанки маємо у каталозі робіт О. Кульчицької (1960), Російського етнографічного музею (1983) й ін.

Варто відзначити й те, що значна кількість ілюстративних матеріалів також опубліковано у журналах «Народна творчість та етнографія», «Народне мистецтво» та ін.

4) розділи узагальнюючих досліджень, в яких розглядається різна етнографічна та мистецтвознавча тематика. Джерела цієї групи можна розділити на декілька підгруп або видів. Найбільш оптимальним є поділ на узагальнені дослідження пов'язані з етнографічною тематикою. Серед них можна виділити роботи в яких розглядається регіональна складова. Такими є праця М. Сумцова присвячена Слобожанщині, В. Шухевича – Гуцульщині, Т. Кари-Васильєвої та Т. Карабович – писанкам Холмщини й Підляшшя, О. Ляшенка – Поділля.

Наступними вирізняються праці, що є узагальненими з етнографії та, зокрема, української календарної обрядовості. Серед них роботи А. Богуш і Н. Лисенко, О. Воропая, С. Килимника, Л. Орел.

Окремо виділяються праці, із розділами про писанкарство, видані академічними установами, авторами яких є В. Наулко, Л. Артюк, В. Горленко, («Культура і побут населення України», 1993), «Українці» (1960, 1999) та московське видання 2001 року (автор розділу про писанки М. Селівачов).

Серед видань таких досліджень значною є література в якій писанка та писанкарство розглядається з мистецтвознавчої сторони. При чому, починаючи фактично з початку зацікавлення цією темою. Адже доповідь Ф. Вовка на III Археологічному з'їзді у Києві (1874 р.) [6, с. 317-325], була звернута перш за все на мистецькі особливості орнаменталії писанки.

Надалі вчені продовжили мистецтвознавчі дослідження в яких розглядаються різні види народного мистецтва. Зокрема, узагальнені роботи: Є. Антонович, Р. Захарчук-Чугай, М. Станкевич, М. Бабенчикова, Т. Кара-

Васильєвої та З. Чегусової. А. Миловського, Т. Музики, Л. Сухої, С. Танадайчук, В. Щербаківського; праці з регіонального декоративного мистецтва Д. Гобермана, І. Гургули, Л. Зарембського, Р. Чугай та ін.

На початку XXI ст. вийшли фундаментальні роботи підготовлені академічними закладами, що присвячені українській культурі [9] та декоративному мистецтву [12, с. 193-203], де також вміщено мистецтвознавчі дослідження писанки.

5) індивідуальні та колективні монографічні дослідження з даної проблематики. Незважаючи на значне зацікавлення темою писанки, писанкарства у цілому та більш як 100-річну історію досліджень, за цей період вийшла незначна кількість монографій. Першим, у 1891 р. було видання М. Сумцова. На жаль, мусимо констатувати, що у радянський період історії, в Україні, фактично не було видано жодного монографічного дослідження про писанки. На що були свої ідеологічні причини. Проте у 1972 р. цю лакуну заповнило видання П. Марковича присвячене українським писанкам Східної Словаччини. І тільки з отриманням незалежності Україною у 1991 р. з'явилася низка наукових праць з цієї проблематики. Це роботи В. Мицика (1992, 2007), В. Манько (2001, 2005), О. Соломченка (2004), О. Шевчук (2004), А. Адруга (2005), В. Ткаченка (2006), Р. Загайської (2009), О. Білоус (2012).

Серед них особливо вирізняється багатогранна праця О. Соломченка присвячена писанкам регіону українських Карпат [13]. Вивчаючи автентичні матеріали, дослідник простежив історичний розвиток писанки, розповів про звичаї й обряди, пов'язані з писанками, про майстрів писанкового розпису Українських Карпат і писанкарство діаспори тощо.

6) матеріали наукових конференцій, читань, наукових і тематичних збірників. Виділена група джерел є найбільш масивною та різноплановою. Ми відзначимо тільки єдине, що розвиток писанкарства, орнаменталія, регіональні особливості, використання в обрядово-звичаєвій культурі українців розписаних яєць розглядається на різних конференціях, читаннях, семінарах. Відповідно друкуються і публікації. Окремо можемо констатувати, що писанка, як об'єкт дослідження, без включення її до інших напрямків таких заходів, розглядалася тільки на проведених в Україні Міжнародних з'їздах писанкарів і конференціях, що проводить «Музей писанкового розпису» у м. Коломия. Усі ці публікації потребують детального аналізу, але можемо поділити їх за на-

прямаками пов'язаними з історією, етнографією, мистецтвознавством, педагогікою, мовознавством, філософією, культурологією, археологією тощо.

7) навчальна та науково-популярна, енциклопедична та довідкова література з етнографії України. На сьогодні у дослідженні писанкарства можна виділити ще одну групу – навчально-методичні розробки, посібники, рекомендації для дітей молодшого та середнього шкільного віку. Розробки методичних посібників з писанкарства для широкого кола з'явилися в основному у другій половині 90-х рр. ХХ ст. Однією з перших є розробка Л.М. Гребенщикової та О.О. Данилевич «Методичні вказівки до курсу «Декоративно-прикладне мистецтво. Мініатюрний живопис України. Писанки»», видана Харківським державним педагогічним університетом у 1991 р. [7]. З часом з'явилися роботи О. Білоус і З. Сташук, С. Дейсун, С. Стадник, А. Малиніної, І. Малиніної, О. Грідневої, Т. Дубіч, І. Клід, О. Стрілець, М. Іванишин, Т. Коновал. Усі вони відзначаються своїми особливостями у викладі матеріалу та підході до навчання виготовлення писанок. Кількісно незначною є науково-популярна, енциклопедична та довідкова література з етнографії України в якій подана інформація про писанки та писанкарство у цілому.

8) рецензії, бібліографічні покажчики з досліджуваної проблеми та матеріали біографічного характеру. Незважаючи на те, що інтерес до писанкарства не вичерпується вже багато десятиліть, за які вийшли монографії, альбоми, розділи у наукових виданнях, зовсім немає на них рецензій інших науковців. Так, одним із перших, підготував рецензії на праці Ф. Кгсека, С. Кульжинського, В. Щербаківського – Мирон Кордуба. Також, у 1930 р. працю В. Щербаківського (1925) проаналізувала маловідома дослідниця Т. Мішківська.

У радянський час не було опубліковано жодної рецензії. І тільки у середині 90-х років ХХ ст. С. Гвоздевич було надруковано відгук на альбом Зенона Елієва із США «Двадцять кіп писанок» [8], в якому представлено зразки українських писанок із музеїв і приватних колекцій США та Канади. До речі, це видання становить собою великий інтерес, як для етнографів так і мистецтвознавців. Після виходу у світ монографічного дослідження О. Соломченка (2002) присвяченого писанкам Карпатського регіону на нього з'явилися рецензії І. Сідей і В. Ткаченка. Окрім того останнім було прорецензовано праці В. Манько (2001, 2005),

Р. Загайської (2009) та Т. Коновал (2007). І. Кметь [10] у виданні «Дзвін» було надруковано рецензію на книгу «Великодній сувенір. Українська народна писанка», авторами якої є А.О. Малиніна, І.О. Малиніна, С.Ю. Гріднева.

9) дисертації та їхні автореферати, в яких розкривається писанкарство та окремі його аспекти. На початку 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. з'явилися дисертаційні роботи: О. Ляшенка, де розглядаються писанки як об'єкт мистецтвознавчих досліджень, зосередившись на особливостях і видах орнаменту; В. Ткаченка присвячену розвитку писанкарства та С. Стадник, в якій авторка досліджує формування в учнів творчої ініціативи у процесі навчання українського писанкового розпису. Дослідження Б. Бойчук і Т. Печенюк торкаються окремих питань пов'язаних з писанкарством у процесі вивчення інших галузей народного мистецтва.

10) журнальні статті та газетні публікації. Важливим теоретичним та етнографічним джерелом є матеріали спеціалізованого журналу «Народна творчість та етнографія». З початком виходу журналу «Народне мистецтво» у ньому постійно друкуються публікації, присвячені писанкам. У них висвітлюються як регіональні особливості розпису великодніх яєць, так і матеріали музейних колекцій; відомості про відомих на Україні писанкарок О. Білоус, З. Сташук, Т. Влененко, Л. Ктіторову, Г. Гавриляк, М. Гоцуляк, Т. Коновал, М. Ковбасюк, Т. Городецького й ін. У 90-х роках ХХ ст. почав виходити журнал «Писанка», присвячений відповідній тематиці. Періодичне видання насичене багатим інформативним матеріалом, хоча й зустрічаються передруки з інших засобів масової інформації. Не оминають тему писанкарства різноманітні наукові та науково-популярні видання, як-то: «Міжнародний туризм», «Музеї України», «Карпати. Туризм. Відпочинок», «Яблунька», «Образотворче мистецтво», «Україна», «Берегиня», «Жінка», «Крест'янка», «Наука и жизнь», «Народное творчество».

Не залишається поза увагою тема писанки і в газетних періодичних виданнях, таких загальнодержавних як: «Голос України», «Урядовий кур'єр», «Культура і Життя», «Літературна Україна», «Слово Просвіти» «Демократична Україна», «Дзеркало тижня» та регіональних: «Народна трибуна», «Вечерний Харків», «Вісник КОДА», «Літературна Чернігівщина», «Вісник Переяславщини», «Українська газета», «Зоря Полтавщини», «Вінниччина», «Наддніпрянська правда», «Новини Закарпаття», «Хре-

щатик», «Подільські вісті», «Київська правда», «Черкаська правда», «Вечірній Київ», «Прикарпатська правда», «Галичина».

Серед галузевих видань статті про писанки друкуються у журналах і газетах, що належать до відомства Міністерства освіти України: «Мистецтво та освіта», «Початкова школа», «Освіта», «Освіта Київщини» й ін.

Таким чином бачимо, що тема писанкарства є досить поширеною у різних виданнях, надруковані у них статті можна класифікувати за такою типологією: спеціалізовані, науково-популярні, газетні (у тому числі й повідомлення).

11) матеріали зарубіжної преси, що відбивають розвиток досліджень писанкарства за межами України.

Велике значення для писанки, поширення інформації про це народне мистецтво, майстрів-писанкарів мають публікації у різних країнах світу та в Україні. Перш за все мається на увазі видання різних статей і публікацій про культуру, мистецтво, видатних постатей як за кордоном, так і в Україні, проведення міжнародних виставок та участь у них майстрів народного мистецтва, художників, скульпторів тощо. З іншого боку, відбувається накопичення нового матеріалу з розвитку та трансформаційних процесів у писанкарстві, що дає можливість більш глибоко і всебічно дослідити це ремесло. А відповідно можемо виділити й таку групу інформаційних джерел.

Висновки. Отже, проведений пошук, аналіз та узагальнення історіографічної та джерельної бази дали можливість встановити, що впродовж кінця XIX – початку XXI ст., сформований великий пласт різнопланових та інформаційних матеріалів з означеної проблематики. Водночас у вітчизняній історіографії відсутні комплексні роботи в яких би розглядалися види декоративно-прикладного мистецтва і писанкарства зокрема, у сфері історіографічних досліджень.

Tkachenko Viktor

General Characteristics and Classification of Pysanka Painting Complex of Sources

The paper deals with the classification of the source complex of pysanka painting (Pysankarstvo). The main research base and at the same time historiography are the ethnographic materials of the late 19th – and early 21st cent., archival documents, contemporary literature on the subject, publications of Ukrainian and foreign researchers, fund, archival and handwritten documents, linguistic materials containing references to pysankas, researches, related to ethno-regions, materials of scientific conferences, field researches, and specialized journals.

The classification itself is presented. Attention is paid to groups and types of pysanka painting sources characterization. The originality of the sources, which serve as the basis for its study, is researched.

Thus, the materials of the handwritten funds make it possible to distinguish among them the following sources: epistolary, printed, illustrative, and manuscripts, which greatly enriches the source studying base of Ukrainian pysanka painting of the late 19th – and early 21st centuries. Each of these groups deserves separate analysis and description.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів ІМФЕ імені М.Т.Рильського НАН України (далі – АНФРФ ІМФЕ ім. М.Т.Рильського). Ф. 5. Од. зб. 149. 4 арк.
2. АНФРФ ІМФЕ ім. М.Т.Рильського. Ф. 8-9. Од. зб. 1280. 5 арк.
3. АНФРФ ІМФЕ ім. М.Т.Рильського. Ф. 14-9. Од. зб. 348. 172 фото.
4. АНФРФ ІМФЕ ім. М.Т.Рильського. Ф. 48. Од. зб. 51. 40 арк.
5. Бендюк Н. Аналіз з історії дослідження писанкарства Південної Волині та Острозщини зокрема // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. 2011. Вип. 3. С. 306-313.
6. Волков Ф. Оличительные черты южнорусской народной орнаментики // Труды 3-го Ахеологического съезда в России. Киев, 1878. Т. 2. С. 317-325
7. Гребінщикова Л., Данілевич О. Методичні вказівки до курсу «Декоративно-прикладне мистецтво. Мініатюрний народний живопис України. Писанки». Харків, 1991.
8. Елиів З. Двадцять кіп писанок: Великий альбом українських писанок. Рочестер, Нью-Йорк, [1994]. 31 с., [75 кольор. табл.].
9. Історія української культури у п'яти томах / [Головна редколегія Б.Є. Патон гол. ред. та ін.]. Київ, 2005. Т. 4. Кн. 2. 1292 с. іл.
10. Кметь І. Знову про «АВ ОVO» // Дзвін. 2005. № 8. С. 143-146.
11. Молдован І., Кожолянко О. Дослідження української писанки у XIX ст. // Етнічна культура в глобалізованому світі. Збірка наукових праць Другої Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, присвяченої 200-річчю Т.Г. Шевченка. Одеса, 2014. С. 115-121.
12. Смолій Ю. Писанки // Історія декоративного мистецтва України. У 5 т. Київ, 2009. Т. 3. Мистецтво XIX ст. С. 193-203.
13. Соломченко О. Писанки Українських Карпат. Ужгород, 2004. 238 с.; іл. [Рез. англ., нім., фран., рос., пол., словац, угор. мовами].
14. Сушко А. Керамічні іграшки з фондів Музею історії міста Києва // МАГІСТЕРІУМ. 2018. Випуск 70. Археологічні студії. С. 87-94.
15. Ткаченко В. Некоторые вопросы регионального писанкарства Украины: источниковедческий аспект // Современные проблемы сервиса и туризма (Москва). 2015. Т. 9. № 4. С. 104-110.
16. Ткаченко В. До питання історіографії слобожанського писанкарства // Збірник статей Міжнародної наукової конференції «Знакові постаті вітчизняної гуманітаристики в національно-культурному самоствердженні України» / [Голов. ред. Г.С. Скрипник]; ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України. Київ, 2017. С. 644-659.
17. Ткаченко В. Розвиток чернігівського писанкарства: історіографічно-джерелознавчий аспект // Часопис української історії / За ред. доктора історичних наук, професора А.П. Коцура. Київ, 2018. Вип. 37. С. 93-101.
18. Ткаченко В. Деякі аспекти мистецтвознавчих студій писанкарства науковцями другої половини XX – початку XXI ст. // Емінак: науковий щоквартальник. 2018. № 1 (21) (січень-березень). Т. 3. С. 89-94.

Among the generalizing researches there many publications in which pysanka and pysanka painting are examined from the art-study side.

Specialized and popular scientific magazines cover both regional peculiarities of Easter eggs painting and materials of museum collections, information about the famous pysanka-painters in Ukraine.

The group of sources, connected with dissertation researches of the scholars on various themes in history, ethnography, art studies, pedagogy, etc. is rather limited.

Today, in the study of pysanka painting, one more group of sources can be identified – training and methodological learner's guides, handbooks, workbooks for pupils of junior and middle school age.

Many materials about pysanka have been published by the representatives of Ukrainian Diaspora in the foreign press, and describe the development of research on pysanka painting outside Ukraine.

Keywords: *pysanka, pysanka painting, classification, type of sources, kind of sources, the historiography of pysanka, historiographic source*

Надійшла до редакції / Received: 11.11.2018

Схвалено до друку / Accepted: 23.12.2018